

4. Caadaari suuwa bunyel nder poowdam dam, sey o wada dow puttere nden.
5. Jumma yahi hoccoyi tummude biraadam ton e hoggo. Nde o hoccinde o rondii, sey o nani tummude nden wuurake. Sey o darii ngam o wurtande. Ko o wada juungo, sey o nani nde yanirii gada. Nde fusi; biraadam dam rufi. Jumma nani mone, ngam tummude nden woni burnde woodugo fuu nder tummude maako.

**Game da neman karin bayani a kan abubowan da aka
rubuta a nan,**

- ❖ Littatafai cikin Fulfulde;
- ❖ Kara samun wannan littafi game da yadda za a karanta a kuma rubuta Fulfulde;
- ❖ Azuzuwan da ake koyar da Fulani yadda za su yi karatu da rubutu a Fulfulde;
- ❖ Littatafan da suke amfani da harshen Fulfulde domin a koyar da wani harshe kamar Turanci ko Hausa;
- ❖ Yadda za ka taimaka ka koyar da mutane a azuzuwan da suke taimakon Fulani su koyi karatu da rubutu a cikin Fulfulde;
- ❖ Yadda za ka kara koyi karatu da kyau a cikin Fulfulde, har ma ka iya rubuta littatafai a cikin Fulfulde domin mutanenka;
- ❖ Yadda za ka sa hannunka wajen kafa da karfafa aikin koyon karatu a cikin Fulfulde ko'ina a Nijeriya;

ka rubuta zuwa ga:

Acting Fulfulde Literacy Coordinator
P.O. Box 953
Jos, Plateau State

Ka tabbata ka hada da adireshinka
domin za a iya aika maka amsa.

**Yadda Za A Karanta
A Kuma Rubuta**

FULFULDE

(How To Read and Write Fulfulde)

2nd Edition
November 2004
500 Copies
© 2004 JAH

Domin Fulani wadanda sun riga sun iya karatu da rubutun Hausa

9. Walaa ko o yi'ata.
 10. Walaa ko o yi'ataa.
- C.
1. E woodi **ndiyam** nder **bundu**.
 2. O **ombi** tummude **ngam** to' **mbe'**a yara kosam.
 3. **Ngeye** nagge ɓe **nangi**?
 4. **Hande naange** e duudi! Na'i **njarii** **ndiyam** duuddam.
 5. Mi soodii **njoojeeri**.
- D.
1. ɓandu
 2. ɓibbe/sukaabe mabbe
 3. A ɣaabake.
 4. Nyaaki ɣatiibe.
 5. Sajalde natti suudu.
 6. Min nyallanii waynaabe.
 7. Be fuu, nyiiye mabbe e naawa.
 8. O yeeñji.
 9. Moodiibbe didi ngari.
 10. Be njahranimo ngaari, nden be njari daaniidam; sey ɓe ndilli.

- E.
1. Mi hoccay **sawru** am.
 2. Dum **fewre**.
 3. **Nguyka** woodaa.
 4. O **hoydi** dow kuuje kulniide, sey o wadi ka **diwnuki**.
 5. Mi yidaa **bowdi**.
 6. **Jeydo** jollooru ndun walaa don.

- F.
1. Ko ngadataa?
 2. To njahataa?
 3. A yidi puddaa?
- G.
1. Mi yidaadum. / Mi yidaamo.
 2. O wallataabe.
 3. Di'l na'i, e mi yidi kaffaadi.
 4. Mi wi'ete ko andumi fuu.
 5. Be yabbataako'en.
- H.
1. Nde fini fuu Jeynaba sey wi'a tokkaybe durngol.
 2. Nyande min nduroyi, min lawloyto, sey Iisa yi'i koyngal Mbuunaari buutii.
 3. Nyalnde inde e wuro Umaru'en dum hirsii ngaari.

ENGLISH

This book was produced to teach Fulani who are already able to read and write in Hausa to read and write in their mother tongue, Fulfulde. It may be used by individuals to teach themselves or in a group with or without a teacher.

FULFULDE

Nge'l deftel windamaa ngam Fulɓe waawbe jangde e bindi e Hausa. Deftel ngel ekkitaybe janguki e winduki nder demgal mabbe – Fulfulde. Neddo waaway huwtinirangel kanum tan, koo hawta e wodbe. Naa dum doole moodibbo ekkitinabe deftel ngel. To boo e woodi aji e moodibbo, ɓe mbaaway ɓe kuwtinirangel. Dum wallaybe bodsum nder ekkitaaki mabbe.

HAUSA

An rubuta wannan littafi yă zama kamar gada ga Fulani wafanda sun san karatun Hausa suna kuma so su haye zuwa sanin karatun Fulfulde. Iyawar da mutum yake da shi na karatu da rubutun Hausa yana iya amfani da shi wajen karatu da rubutun harshensa na asali, wato Fulfulde. Da taimakon malami ko babu malami, mutum ko fungiyar mutane suna iya amfani da shi wajen koyon karatun Fulfulde.

e DOJJKI. Mi HEYAAYI mi DOGGA TO DURNGOL, SEY NDE MI YAHRAA ASIBITI
MI WADI LEBBI TATI. SEY MI WI'I MI DAWTATAA MI YARA TAABA, AMMAA KOO
JOONI MA E MI NANA NAAWDUM! SUKAABE, TO ON NANII KO MBI'AEMYI'ON,
DALEE! YARUKI TAABA WOODAA!"

Giifol moye?

Adamu e woodi sukaabe dido. Go'oto e wi'ee Muusa, go'oto Booyi. Adamu soodanoyi Muusa giifol ngam kanko woni mawniraawo, ammaa Booyi nanaayi beldum ngam o soodanaaka giifol. Nde go'o o suudi giifol Muusa o yahringol nder geebewol, o iringol nder njaareendi, o warti. Suka feere wari e fija nder njaareendi to Booyi uwi giifol mawnum, sey o yi'i welloode giifol e uwi nder njaareendi. Sey o foodsi. E mo fooda sey o tawi acee dum giifol uwi nder njaareendi! O doggi o hooti e mo welwelta ngam o hoccii giifol e iri nder njaareendi.

Wood!

Jooni on mbaawi janguki Fulfulde!
Jangukinde sadaa, koo?
On ngarti moodibbe –
Njahee, ekkitinon bandiraabe moodon!

Amsoshi:

- A.
 - 1. Dillu.
 - 2. O torrete.
 - 3. Hokku debbo on tummude.
 - 4. Nagge amin e haabbi e ladde.
 - 5. Kunu wonnake.

- B

- 1 suuidu

- ## 2. leeso

2. 10000

3. gmo
4. baali

- ## 1. Saan 5 koode

- ### 5. Roode

6. Mardi

KADA KA JI TSORO!

Idan ka Bafulatani ne wanda ya iya Fulfulde sosai kuma ya riga ya iya karatu da rubutu cikin Hausa, karatu da rubutu a Fulfulde ba zai yi maka wuyan koya ba.

A cikin Fulfulde akwai baƙken da suna nan daidai kamar na Hausa:

1. Wadannan baƙakke daga baƙakken Hausa suna nan cikin baƙakken Fulfulde. Ana fadinsu da kuma rubuta su a cikin Fulfulde daidai kamar yadda ake fadinsu da kuma rubuta su a cikin Hausa.

a b c d e f g h i j k l m n o p r s t u w y '

*Duba yawan abin da ka riga ka sani game
da karatu da rubutu a cikin Fulfulde!*

Kamar Hausa, Fulfulde ita ma tana da baƙakke masu lankwasa ɓ da cf. A cikin waɗansu tsoffoffin littatafai za ka iya gani an rubuta baƙakke masu ƙananan lankwasa (ɓ da cf) kamar haka 'b da 'd.

Misali: 'biraa'dam (madara)
 'da'b'butuki (nema)

Amma sa'ad da kake rubuta su, kullum ka rubuta su kamar haka: 6 da f.

Misali: biraadam (madara)
 daabbutuki (nema)

2. Daidai kamar Hausa, akwai wadansu baƙakke cikin Fulfulde waɗanda suke a ɗaure tare. Dubi misalan da aka rubuta a ƙasa. Faɗa kalmomin da suke da baƙakke a ɗaure a cikin Fulfulde, ka ga yadda kasancewarsu kawai yake canza ma'anar kalmomi.

2. Suka wuli. (Yaro ya kone.)
Suka wulli. (Yaro ya yi ihu.)

3. Dum fudi bood'um!	(Ya tsira da kyau!)
Dum fuđđi bood'um!	(Ya fara da kyau!)
4. Inna tami.	(Mama ta dunķula shi curi-curi.)
Inna tammi.	(Mama ta yi tsammani.)

Sa'ad da ka ji bařakken da suke a d'aure, kowane lokaci ka rubuta wannan bařin sau biyu. Kuma, sa'ad da ka ga an rubuta wani baři sau biyu kuma babu wani abu tsakaninsu, sai ka d'aura muryarsu.

Sa'ad da ba ka ji bařakken da suke a d'aure ba, sai ka rubuta bařin nan sau d'aya kawai. Kuma, sa'ad da ka ga an rubuta d'aya na wani baři, kada ka fitar da muryarsa kamar bařakke biyun da suke a d'aure.

A. Rubuta wafannan kalmomi a cikin Fulfulde:

Lura da kyau domin ka saurari dukan bařakken da suke a d'aure, ka kuma rubuta su daidai. (Amsoshinsu suna a Karshen wannan d'an littafi.)

1. Tafi!
2. Zai ba ka wuya.
3. Ba matan nan koryan.
4. Saniyarmu tana a d'aure a daji.
5. Kunu ta lalace.

Wafansu abubuwa a cikin Fulfulde sukan bambanta da na Hausa:

1. Muryar bařin nan "c" a cikin Fulfulde.

Ana yin amfani da bařin nan "c" a cikin Fulfulde domin muryar "c" da muryar "sh" na cikin Hausa.

Durngol Jeynaba

Jeynaba wi'i tokkay Umaru'en durngol. Umaru wi'imo, "Aa'a! A yi'ii jooni dum nduungu, an boo a walaa leeda duwaaki. Dalu na ceed." Nde fini fuu, Jeynaba sey wi'a tokkaybe durngol. Too, Umaru sey wi'i dum dalamo, o dalay e hoore maako. Sey be laggidi e Jeynaba. Kanko boo beldum warimo o duroyi o wikitoyo din nii na'i o riiwoya din nii, e mo jala.

Too, nde juura yabbii sedda sey iyeende wadi ka diyuki, iyeende habboi balwi kirim. Nde Jeynaba yi'i non, sey fuddi kulol. Iyeende ruunoyi ndiyam yoofi. Jeynaba walaa ko duworts, sey o fuddi bojji. Umaru sey raarimo sey wi'i, "Kay! Jaango ma a wi'ay ma a duroyii! Doggu, raa ton luuro, duwoodaa!" Jeynaba sey doggi natti luuro ngon duwii nder.

Nde fini Umaru wi'i Jeynaba, "Too, en laggu hande ma." Jeynaba sey wi'i, "Aa'a! Mi dalay na ceedu."

Gorko Seeto

Gorko Seeto o jogiido wuro maako boodsum. E mo faamana na'i maako. E mo ekkita sukaabe maako durngol e wancuki e habbuki kuuje e nyibuki cuudi. E mo boo etana wuro maako nyaaminda koo ndeye. Seeto e bernde maako e yetta Allah ngam non no gorko maako jogorii wuro.

Inde

Nde debbo Gidaado danyi, gada asaweere wo'ore o noddini inde. Yimbe duudbe kawtiri e wuro Gidaado. O hirsingha. Yimbe fuu nyaami faa kaari. Dum fembirinbingel ngel e kosam, dum hokkingel inde. Koo moye nani beldum, wi'i, "Allah mawninangel."

Taaba woodaa!

Bammi keenya tawi iiro e Umaru nder ladde, e be ekkito yaruki taaba. Nde o yi'ibe, sey o jabika o wi'ibe, "Sukaabe, yaruki taaba maagantaa'on! On ngi'ii tondi am no balwiri? Mi wadiino duubi e mi yara taaba daga mi suka. Ka waddaniyyam nyawu wabaare

❖ **Ga wadansu labaran da za su taimake ka a kan koyon karatu a Fulfulde:
Sawru leggelhi**

Caadaari yahi luumo. O soodi sawru leggelhi ngam o yahdandu hirde. Nde o warti wuro, sey minyiraawo maako wi'i be ngada kadiya. Caadaari sey hoccoyi sawru maako hesru. Nde be fuddi kadiya dum, sey ndu yewi; Caadaari sey monni.

Debbo Ali

E woodi goddo debbo bi'eteedo Booddo. Kanko boo dum debbo Ali. Koo ndeye subakaare e mo huwa kuwgal wuro maako. E mo wuuwa suudu maako. E mo una gawri, e mo yonka, e mo jonga sonnyaari. Gada don sey o yaha caangol o layboya; nden o warta o dilla, sippoya. Kuwgal debbo ngal diuudngal.

Mboodi

Nyalnde min nduroyi, min lawloytoo, sey Iisa yi'i kosngal Mbuunaari buutii. Sey min ndaari. Acee! Dum mboodi fe"indi! Sey ndoggumi, cebymi cebe dudumi min njarnindi. Nde fini sey min ng'i' ndi yamdii.

Cippal Dudu

Luumo yabbiingo Dudu fuddi ekkitaaki sippoyki. Ngam nden ma inna maako wi'imoka: ceddu hikka e haani o fudda sippoyki ngam o heba o wallamo, ngam jooni kuwde duudanii inna on. Inna on nani beldum cippal Dudu ngam coggu maako woodii.

Kuwgal sukaabe

Saalihu no suka giddo fijo. To fini, o hebi o sonnyi, walaa ko woni e bernde maako sey fijo. Sey o hocca na'i leddeeji maako, o tawoya goddo suka waldeejo maako e ton wuro lidi'en, be nyalla fijo.

Nyaaki dow yoolde

Ton to wuro Ali e woodi yoolde mawnde. Minyiraawo Reebo yeenji o teenoya ledde ton dow yoolde nden. Minyiraawo on andaa nyaaki e dow wodki teenaaki. Nde o dimbiki, nyaaki din sey njippoyii e njatamo. O wadi ka wulluki, sey o yaawdi o jippoyii diga yoolde nden. Reebo boo nani wulluki minyiraawo maako, o wurtoyii o yamamo ko wadi. Sey o yi'i minyiraawo on e yarsa bandu mum, e mo wi'a, "Nyaaki Yoolde nden munyatataa, di yati-yatiniiyam!"

Misali: Ga wata kalmar da ake amfani da ita a cikin Fulfulde da Hausa:

HAUSA:	shawara
FULFULDE:	caawari

Muryar da take gabon wadannan kalmomi biyu murya ðaya ne. A cikin Hausa ana rubuta muryar da "sh"; a cikin Fulfulde ana rubuta muryar da "c".

2. Yanzu haka ana amfani da bañin nan "w" a cikin Fulfulde a kan muryoyi biyu.

A cikin Fulfulde na mutane da yawa, akwai iri biyu na bañin nan "w".

Misali: Ka fadi jam'i biyun nan da aka rubuta cikin Fulfulde:

1. Suka gaddiido mbabba ngan, haani o **wurto** o joodo boodðum.
(Yaron da yake a zaune a kan jakin can, dole yã miñe kansa yã zauna da kyau.)

2. Suka mo nder suudu ndun, haani o **wurto** o joodo e yaasi.
(Yaron da yake cikin bukkar can, dole yã fita yã zauna a waje.)

Ko ka iya ji cewa muryar "w" a cikin "wurto" ta biyu ta bambanta da muryar "wurto" ta farkon?

Domin a bambanta muryoyi guda biyun nan, wadansu mutane sukan rubuta irin "w" na biyun da bañi "v". Wannan ba ya nufi cewa ana fadinsa kamar "v" na cikin Turanci; hanya ce kawai na bambanta bañakke biyu, wato bambancin muryoyi biyu, cikin Fulfulde.

Ga yadda za mu rubuta jam'i na biyu wanda aka rubuta a bisa muna amfani da "v".

Suka mo nder suudu ndun, haani o **wurto** o joodo e yaasi.
(Yaron da yake cikin bukkar can, dole yã fita yã zauna a waje.)

Amma a wannan lokaci hanyar rubutun Fulfulde tana rubuta dukan muryoyin nan da bañin nan "w".

3. A cikin Fulfulde wasulan da ake ja, ana rubuta su dabam da yadda suke a cikin Hausa.

A cikin Hausa wasulan da ake ja ana rubuta su kamar haka:

â ç ï ô û

Amma a cikin Fulfulde wasulan da ake ja ana rubuta su kamar haka:

aa ee ii oo uu

Wasulan da ake ja suna da murya dabam kuma dole ne a rubuta su dabam-dabam.

Sa'ad da ka ji an ja wasali, dole ne ka rubuta wasalin sau biyu. Kuma, sa'ad da ka ga an rubuta wasalin sau biyu ba tare da wani abu tsakaninsu ba, sai ka ja wannan wasalin:

Misali: O huuli caangol. (Ya haye rafi.)

Sa'ad da ka ji ba a ja wasalin ba, dole ne ka rubuta wasalin sau d'aya kawai. Kuma, sa'ad da ka ga wasali guda d'aya yana nan shi ka'fai, KADA ka ja wannan wasalin.

Misali: O huli laahooru. (Ya ji tsoron kare.)

Wasula biyar nan ne ka'fai za a iya ja.

❖ **Fulfulde yana kuma da wasula da yawa wadandan ake ja a Karshen kalmomi.**

Idan babu wata kalma biye da kalmar da ta kâre da wasalin da ake ja, za a iya FA'DIN wannan wasali kamar babu jan wasali a ciki. AMMA dole ne a RUBUTA ta da wannan wasalin da ake ja.

Idan kana rubuta kalma tare da wasali a Karshenta kuma kana so ka tabbata ko ana janta ko babu, sai kawai ka fa'fi wannan kalma a cikin jam'in da take da wata kalma biye da ita.

Sa'ad da ka yi magana da Fulfulde "Babu abin da zai ci." ko "Babu abin da ba zai ci ba.", wasalin da yake a Karshen jam'in ana iya FA'DINSA a hanya d'aya:

Walaa ko o nyaamata.

Sa'ad da ka karanta wannan, yaya za ka yi ka bambanta ko ma'anar jam'i tana nufi "Babu abin da zai ci." ko "Babu abin da ba zai ci ba."?

Yanzu ka san dukan abin da ya kamata ka sani domin ka iya karatu da rubutua cikin Fulfulde!

H. Rubuta wadannan jam'o'i (jimla) da labarin nan a cikin Fulfulde ta wurin amfani da abin da ka koya. (Amsoshin suna a Karshen wannan dan littafin.)

1. Kowane safe Jeynaba takan ce za ta bi su kiwo.
2. Wata rana lokacin da muke kiwo, muna komawa gida, sai Iisa ya ga Kafar Mbuunaari ya kumbura.
3. Ranar da an yi bikin nadin suna a rugar Umaru, an yanka saniya.
4. Caadaari ya tsoma tsumma a ruwan zafi, sa'an nan ya sa a kan gyambon.
5. Jumma ta tafi ta kawo koryan madara daga shinge. Sa'ad da ta kawo ta ta sa a kanta, sai ta ji koryan ta fara santsi. Sa'an nan ta tsaya domin ta gyara. Kafin ta sa hannunta a kan koryan, sai ta ji koryan madarar ta fAdi ta bayanta. Koryan ta fashe, madarar ta zube. Jumma ta yi fushi saboda wannan koryan ta fi dukan sauran koryanta kyau.

F. Canza wadannan jimla zuwa cikin Fulfulde, ka kuma sa kalma ta "kai" bayan fi'ilin. (Amsoshinsu suna a Karshen wannan dan littafin.)

1. Me kake yi?
2. Ina ne za ka tafi?
3. Kana so ka fara?

Duk lokacin da ka sa mai yin abu a bayan abin da ya yi, dole ne ka daura wannan sashi a fi'ilin, kamar haka:

Dume ngid'aa? Haako **ngid'mi**. (Me kake so? Ina son ganye.)

Duk lokacin da ka yi amfani da kalma kamar "**ngal**" ko "**di**" ko "**koy**" bayan fi'ili, dole ne ka daura shi a fi'ilin kuma, tun da duk kalma daya ce.

Misali: 1. Jumma hoccoyi tummude. Nde o **hoccinde** o roondinde.
2. Debbo **Yepti** singel sey wi'i suka, "**Bambanammo**."
3. Sey o **wi'imo**, "Ngel buriyyam teddu'um, no **ngadaymi**?"

Sa'ad da ka **Kara** "**en**" ko "**on**" a **Karshe**, ka tabbata ka sa wannan **ba'kin** 'a farko. Kana iya ji sa'ad da kake fadin jam'i din.

Misali: 1. Be **Yamay'en**. (Za su tambaye mu.)
2. O ja'bake'on. (Ya marabce ka.)

G. Rubuta wadannan jimla cikin Fulfulde:
(Amsoshinsu suna a Karshen wannan dan littafin.)

1. Ba na son shi.
2. Ba zai taimake su ba.
3. Wa'dannan shanu, ina so ka daure su.
4. Zan fa'a maka dukan abin da na sani.
5. Ba za su wuce mu ba.

Yana da muhummanci muna da wata hanya ta bambanta a cikin rubutu wadannan ma'anoni biyu na jam'in nan. Shi ya sa dole ne mu tabbata mun rubuta dukan wasulan da ake ja duk inda suka kasance.

Domin a gane wane "**nyaamata**" yana da wani wasalin da ake ja a **Karshe**, a sa wata kalmar da take da ma'ana a Karshen wannan kalmar.

Kamar haka:

Walaa ko o nyaamata e wuro.

Yanzu idan ba a ja wasalin da yake a Karshen kalmar "**nyaamata**" ba, to mene ne ma'anar?

Walaa ko o nyaamata e wuro.

Ma'anar ita ce: "Babu abin da zai ci (a gida)."

Idan ana jan wasalin da yake a Karshen kalmar, to mene ne ma'anar?

Walaa ko o nyaamataa e wuro.

Ma'anar ita ce: "Babu abin da ba zai ci ba (a gida)."

B. Rubuta wadannan kalmomi da jimla a cikin Fulfulde:

Ka lura da kyau ka saurari inda ake jan wasali ka rubuta wannan wasalin sau biyu. Idan ba jan wasalin ba, sai ka rubuta wasalin sau daya kawai. (Amsoshinsu suna a Karshen wannan dan littafi.)

1. daki
2. gado
3. jiri
4. tumaki
5. taurari
6. Ban san inda yake ba.
7. Sa'ad da ya zauna, wani yaro ya yi dariya.
8. Ba za ka yarda ba?
9. Babu abin da zai gani.
10. Babu abin da ba zai gani ba.

Ga wadansu kalmomi na musamman wadanda suke da wasulan da
ake ja da wadanda ba a ja domin ka tuna yadda za ka rubuta su:

KALMA	MISALI
ko koo	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ko o wadata? (Me ya yi?) 2. Ko'o haako, a yidi mi unako, koo mi dalako? (Wadannan ganye, kana so in daka su ko kuwa in bar su yadda suke?) 3. Koo dume ko o wadi düm woodi, koo? (Komen da ya yi yana da kyau, ko ba haka ba?)
to	<ol style="list-style-type: none"> 1. Raa wuro to Hassan waali. (Wannan shi ne gidan da Hassan ya kwana.) 2. To Sule nanii habaru, o yahay wuro Reebo. (Idan Sule ya ji labarin, zai tafi gidan Reebo.) 3. To wuro maako woni? (Ina ne gidansa?)
to'	<ol style="list-style-type: none"> 1. To' o yaha wuro gorko on. (Kada yă tafi gidan wancan mutum.) 2. Taa yahu wuro gorko on. (Kada ka tafi gidan wancan mutum.)
too	Too, mi nani. (To, na ji.)
maa	Sukaabe maa e fija. (Yaranka suna wasa.)
ma	Sukaabe Ali ma e fija. (Yaran Ali su ma suna wasa.)
bo	Ali metiri bo kaado. (Ali yana magana kamar shi ba Bafulatani ba ne.)
boo	Abdu boo metiri bo Pullo! (Amma Abdu kuwa yana magana kamar Bafulatani.)
na naa	Na mi wartii. (Sai na dawo.) Naa o Pullo; o kaado. (Shi ba Fulani ba ne, ba kuwa Bafulatani ba.)

LURA! Hausa kuma tana da wađansu wasulan da suke sākewa zuwa muryar "y" ko muryar "w" a ƙarshe, amma ana rubuta su dabam da yadda muke rubuta su a cikin Fulfulde. Hausa tana yin amfani da baƙaƙke "i" da "u", amma Fulfulde tana yin amfani da "y" da "w".

Yi hankali ka yi amfani da rubutun da yake daidai na wađannan wasula masu sākewa sa'ad da kake rubutu cikin Fulfulde.

Misali:	HAUSA:	ai	ou	au
	FULFULDE:	ey/ay	ow	aw

E. Rubuta wađannan kalmomi da jimla a cikin Fulfulde:

Saurari inda za a rubuta "w" ko "y" bayan wasali idan ta sāke.
(Amsoshinsu suna a Karshen wannan d'an littafin.)

1. Zan dauka sandana.
2. Wannan karya ce.
3. Sata ba ta da kyau.
4. Ya yi mafarkin abubuwani ban tsoro, sa'an nan ya yi rawan jiki.
5. Ba na son sauro.
6. Mai gorar ruwan ba ya nan.

8. A cikin Fulfulde ana hada kalamomi ta hanya dabam da ta Hausa.

A cikin Fulfulde, yawancin lokaci ana sa kalma ta "kai" bayan fi'ilin. Sa'ad da ka yi wannan, ga yadda ake rubuta shi:

Misali: Ko ngiddaa? (Me kake so?)

Kullum ana rubuta shi kamar wasalin da ake ja, saboda haka dole ne kullum ka rubuta shi "aa" ka kuma daure shi a kan fi'ilin.

6. Mun yini da masu kiwo.
7. Dukansu hakoransu suna yin musu zafi.
8. Ya hau.
9. Malamai biyu suka zo.
10. Sun kai masa bijimi, suka sha kendirmo, sa'an nan suka tafi.

7. Ana rubuta wasula masu sākewa cikin Fulfulde a hanyar da ta yi dabam da ta Hausa.

Saurari bambancin da yake cikin muryoyin kalmomi biyun nan.
Murya ta tsakiyar kalmomin ita ce ta bambanta su, ko ba haka ba?

pađo	(takalmi)
payđo	(mutum mai ƙiba)

A cikin kalmar nan "**payđo**" kana iya ji yadda wasali (sashi na tsakiya) ya fara da muryar "a", sa'an nan ya zama muryar "y" a ƙarshe? A cikin kalmar nan "**pađo**" wasalin ba ta sākewa, murya ce kawai ta "**a**".

A cikin Fulfulde, wađansu wasula suna iya sākewa zuwa "y" a ƙarshe, wađansu kuma suna sākewa zuwa "**w**" a ƙarshe. Ga jerinsu da kuma yadda za a rubuta su:

Masu sākewa zuwa "y" su ne:

ay - payđo	(mutum mai ƙiba)
ey - leydi	(ƙasa)
oy - koyđum	(sauƙi)
uy - wuybe	(barayi)

Masu sākewa zuwa "w" su ne:

aw - jawdi	(dabbobi)
ew - lewru	(wata)
iw - siwtaare	(hutu)
ow - dow	(sama)

4. Fulfulde suna da wađansu baƙakke da ake fadinsu "ta hanci".

Fadi wađannan jam'i biyu cikin Fulfulde:

Nagge am **wuudake**. (Saniyata ta kwanta ta ƙi ta tashi).
Sukayel **wuundake** inna. (Yaron ya rungumi mama.)

Sāke fađin kalmomin nan. Ka iya jin bambanci tsakanin kalmar Fulfulde wadda take da ma'ana "ta kwanta ta ƙi ta tashi" da kalmar Fulfulde wadda take da ma'ana "rungume"?

Ana yin muryar "d" cikin "wuundake" ta hanci, amma ba a yin muryar "d" cikin "wuudake" ta hanci. Sāke fađi wađannan kalmomi biyu cikin Fulfulde kana sauraron bambancin muryar "d" bayan sashi na "wuu" cikin kalmar. Kana iya jin bambancin?

wuudake
wuundake

Yanzu fađi kalmomin nan a Fulfulde:

O dilli.	(Ya tafi.)
Be ndilli.	(Sun tafi.)

Kana iya ji yadda murya tana fitowa ta hanci? Muryar "d" a cikin Fulfulde na "sun tafi" ita ce muryar "d" ta hanci.

dilli
ndilli

Saboda muryoyin wađannan baƙakke suna nan dabam-dabam, dole ne mu rubuta su dabam-dabam.

Cikin Fulfulde akwai baƙakke guda huđu wađanda ake fađinsu "ta hanci". Su ne **b**, **d**, **g**, **da j**.

Sa'ad suna cikin hanci, akan rubuta wađannan baƙakke kamar haka:

b ta hanci	mb	mbabba	(jaki)
d ta hanci	nd	nduungu	(damina)
g ta hanci	ng	ngaari	(bijimi)
j ta hanci	nj	njayri	(wuri)

C. Rubuta wadannan kalmomi da jimla a cikin Fulfulde:

Ka tabbata ka saurari kalmomin Fulfulde da kyau, ka kuma rubuta bařakken da suke "ta hanci" daidai. (Amsoshinsu suna a karshen wannan dan littafi.)

1. Akwai ruwa a cikin rijiya.
2. Ta rufe kwarya domin kada akuya ta sha madara.
3. Wace saniya ce suka kama?
4. Yau rana ta yi yawa! Shanu sun sha ruwa da yawa.
5. Na sayi farin kasa.

5. Wadansu bařakken da ake fadi ta hanci

Fadi kalmomin Hausan nan da aka rubuta a cikin harshenka na Fulfulde. Yanzu ka maimaita su cikin Fulfulde kana kuma sauraron murya ta farkon kowace kalma. Ka sāke maimaita wadannan kalmomi uku cikin Fulfulde kana kuma saurari bambancin murya ta farko ta kowace kalma. Kana iya ji yadda murya ta farko ta kowace kalma ta bambanta da sauran?

Shiga.

Ci.

Ciza.

Saboda muryarsu ta bambanta, ana rubuta su dabam-dabam.

Ga yadda ake rubuta wařannan muryoyi a cikin Fulfulde:

n --	nattu	(shiga)
ny --	nyaamu	(ci)
ŋ --	ŋatu	(ciza)

6. Fulfulde yana da "y" na biyu wanda ake ce da shi "y da take da Karamar lan Kwasa ta sanda"

Fadi wařannan kalmomin Hausa cikin Fulfulde.

Ya sha.	[O yari.]
Ya yi zane.	[O Ŷari.]

Yanzu ka sāke fadinsu cikin Fulfulde kana sauraron murya a farkon kowace kalma. Murya ta farkon kalma ce kadai take ba da bambancin ma'ana, ko ba haka ba?

Sāke fadi wadannan kalmomi cikin Fulfulde kana sauraron bambancin murya ta farko ta kowace kalma. Kana iya jin yadda muryoyin farko suke bambanta da junansu?

Saboda muryarsu ta bambanta, ana rubuta su dabam-dabam. Ga yadda ake rubuta wadannan muryoyi a cikin Fulfulde:

y --	O yari.	(Ya sha.)
Ŷ --	O Ŷari.	(Ya yi zane.)

Sa'ad da kake rubuta wannan "y" mai karamar lankwasa ta sanda, ka dinga fara da karamar lankwasa ta sanda.

Idan ka fara da wuncan sashi na bakin, ba za ka manta ka rubuta bakin daidai ba. Idan ka hada shi kamar 'yar wutsiya a kan "y", ba wuya ka manta ka hada shi. Sa'an nan kalmar da kake so ka rubuta, ba ita din ne ka rubuta ba.

Duk lokacin da kake rubuta daya daga cikin bařakke masu karamar lankwasa ta sanda (FULFULDE: "baleeri ngoodundi cabel leliingel") -- wato **b**, **B**, **d**, **D**, **y**, **Ŷ** -- kullum ka fara da karamar lankwasa ta sanda. Ta haka kullum za ka rubuta shi daidai.

D. Rubuta wařannan kalmomi da jimla a cikin Fulfulde:

Ka saurari inda za ka rubuta bařakken nan n, ny da ŋ. Sa'ada da kake rubuta bařakke masu Karamar lankwasa ta sawru, tuna ka fara da Karamar lankwasa ta sanda din. (Amsoshinsu suna a Karshen wannan dan littafi.)

1. jiki
2. 'ya'yansu
3. Ka yi hamma.
4. Kudan zuma sun harbe su.
5. Bushiya ta shiga daki.